

AHMET HAŞİM

Aytekin YAKAR

Ahmet Haşim'in ölümünün otuzuncu yıl dönümü dolayısıyla, geçen yıl, Suut Kemal Yetkin'in Türk Dili'nin Haziran 1963 sayısında, yayınlanan yazısı şairi yeniden edebi polemğin konusu haline getirdi. Varlık'ın 1 Temmuz 1963 sayısında Melih Erçin, 15 Eylül 1963 sayısında L. Sami Akalın, Hisar'ın Nisan 1964 sayısında da Ergun Sav, Yetkin'e cevap verdiler, karşıt görüşlerini belirttiler. Biz bu tartışmaya karışacak, yeni bir şey ekleyecek değiliz. Yalnız bu tartışma, yeniden Haşim: üzerine eğilmek gereğini ortaya koyuyor.

Haşim, yaşadığı günlerde de, ölümünden sonra da, üzerinde enine boyuna çok söz söylenen bir şairimizdir. Ne var ki, bütün bu övgü ve yergiler, ya yuvarlak sözler olmaktan ileri gidememiş, ya da kişisel dostluk veya kıskançlıkların aşırılıklarıyla yaralanmışlardır. Arada tek tük beliren sağlam, ihâtalı aydınlatmalar da, bunların kopardığı toz-duman ortasında, ancak araştıranın bulabileceği parıltılar olmuştur.

Haşim, bu güne kadar bir takım ön yargılara bağlanarak yorumlanageldi. Bu kısa yazı-

mızda bunlardan ilk akla gelen bir-ikisini söz konusu etmek istedik:

Haşim'in, şiirimizde sembolizmin en güçlü temsilcisi olduğu, ötedenberi yaygın bir yargı halinde söylenir durur. Eleştiricilerimiz, bir olup-bitti kesinliği ile şiirimizin bir Verlain'i, bir Malarmé'si haline getirdikleri Haşim'i, yakın dostu Yakup Kadri Karaosmanoğlu da şöyle tanııyor:

«Haşim Sembolist; Haşim Parnasien; Haşim Malarmeen... Yok canım; Haşim şair bile değildi. Bence, tabiatte, hayatta ne kadar şair unuru varsa Haşim'de de o kadar şairlik vardır. Fakat, bu unsur, hayat ve tabiatte öbür unsurlardan ne kadar daha çok değilse, Haşim'de de şairlik vasfı öbür vasıflarından o kadar daha çok değildi. Ahmet Haşim, şiiri, iyli yemeği, güzel kadını, rahat kundurayı, meraklı dedikoduları, bir yaz gününde bir uysal arkadaşla deniz kıyılarında dolaşmayı sevdiği kadar severdi. Hele, şiir yapmak hünerinde muayyen bir meslek ve mektep sahibi olmuş olduğuna hiç ihtimal veremiyorum. Ahmet Haşim için fikirler ve nazariyeler bir dimağ eğlenmesinden, bir zekâ oyunundan ibaretti. O, bunlarla, bir kuklacının bebekleriyle oynayışı gibi oynardı. Hiç birinin ehemmiyetine, ciddiyetine, doğruluğuna, canlılığına itimat beslemezdi. Bunda da hayatın eşi idi. Hep tezatlar, tenakuzlar, doğrular ve yalanlarla dolu idi.» (1)

Anlatımdaki sevgi mübalâğası bir yana, bu sözler, Haşim'i bütün eğilimleri, bütün özellikleri ile gün ışığına çıkaran Yakup Kadri'nin, çok canlı tesbitleridir. Her yönelimi ile, hayatta ihtirasla uzanan Haşim, şiiri hayatının meselesi değil, belki fantezisi, süsü olarak yaşamıştır. Ama ne var ki, bu hayatı fantezissiz, süssüz düşünmek de mümkün değildir. Bu bakımdan Haşim'in sembolizmle ilişkisi, fikir plânında ve bir doktrin, bir sistem halinde değil, ancak bir mizaç yakınlığı niteliğinde kendini gösterir.

Onun şiirinde sembolizmin görünümleri, özellikle sesin ve rengin telkinlerindedir. Si-

(1) Yakup Kadri (Karaosmanoğlu): Ahmet Haşim, Halkın Milliyet-i Milliye Matbaası, Ankara, 1934, s. 11-12.

yah, gümüşü ve kırmızı renklerin her perdesi ile örülen iç ahengin etkili sesi, şairin dilediği telkin ortamını kuran başlıca unsurlardır. Bunların yanı sıra sembolist şiirin belki en önemli özelliği olan iphamsa (anlam kapalılığı), Haşım'ın pek az şiirinde kendini sezdirebiliyor. Benzetmeler, renkli hayaller ve istiarelerle örülü diğer şiirleri, daha çok tasvir niteliğinde anlamca açık şiirlerdir.

Haşım, «Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar» adlı Piyale'nin Önsözünde de (2) şiiri yapan diğer unsurlar yanında anlamın önemsizliğini, buna bağlı olarak anlam kapalılığını savunur. Bu makale gerçekte öz şiirin niteliklerini söylemek ister. Fakat anlam kapalılığı bir uçtan da sembolizme bağlandığı için o yönde yorumlanmış, sonuç olarak, bulunan bu mesnetle, Haşım'ın şiirinin kesin vuzuhsuzluğuna kadar gidilmiştir. Oysa ki, anlamın ikinci plânda kalması, sembolist şiirin başlıca özelliklerinden bulunmakla birlikte, anlam kapanıklığı taşıyan her şiirin, sembolist olması gerekmez.

Üzerinde önemle durulması gereken bir başka yargı da şu: Haşım'ın dili eskimiştir; artık okunmuyor, okunamıyor.

İlk bakışta doğru sayılabilecek, hiç değilse bir kısım şiirleri için kabul edilebilecek bu yargı, çevresiyle ve karşılaştırmalı olarak düşünülürse kuvvetinden çok kaybeder. Bir defa, Haşım'ın özellikle son yıllarını dolduran sayıca azımsanamıyacak bir kısım şiiri, dilce sade olduğu kadar nitelikçe de şiirlerinin en güzelileridir. Bu gerçeğin yanısıra, Göl Saatleri'ni 1921 de, Piyale'yi 1926 da yayınlayan ve 1933 de ölen Haşım'ın dili eskimiştir de bütün diğer çağdaş şairlerin, Fecr-i Âti'cilerin ve ölümüne, yani 1958'e kadar, şiir vermekte devam eden «Eski Şiirin Rüzgâriyle» şairi Yahya Kemal Beyatlı'nın dilleri mi sâde ve canlıdır? Haşım, Selimname'yi daha ölümüne yakın günlerde bitiren Yahya Kemal ve bütün Fecr-i Âti kuşağı, hattâ onlardan öncekiler ve sonrakiler, şiirimizin öz olduğu kadar biçimce de süreli değişiklikler geçirmekte olduğu bir dönemin sanatçılarıdır. Bu bakımdan, özellikle biçimde, ortak zorlamaların etkisinde birbirlerine denk sayılabilecek değişmeler gösterirler. Aralarındaki farklar, önemsenemeyecek küçük kişilik farklarıdır.

Bu ölüm yıldönümünde Ahmet Haşım'ın değerini gün ışığına çıkaracak bir derneğin, bir Ahmet Haşım Derneği'nin kurulması dileği ve teklifiyle yazımı bağlıyorum.

(2) Ahmet Haşım: Piyale, İlhamî-Fevzi Matbaası, İstanbul, 1926, Önsöz.

